УДК 347.77 **doi: 10.20998/2313-8890.2023.01.05**

Маслак Марія Володимирівна, докторант;
Перерва Петро Григорович, д.е.н., професор, Тел: +38 (067) 9401681; e-mail: pgpererva@gmail.com. ORCID: http://orcid.org/0000-0002-6256-9329
Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут", вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. *Стаття присвячена дослідженню існуючих та розробці нових підходів до оцінки ефективності управління інтелектуальною власністю у виробничо-комерційній діяльності промислових підприємств. Доведена необхідність підвищення ефективності управління інтелектуальною власністю на промислових підприємствах випливає зі змін у світовій економіці та змін в організації сучасного бізнесу. На основі запропонованої трьохрівневої системи управління інтелектуальною власністю визначено та обґрунтовано критерії ефективності інтелектуально-інноваційної діяльності підприємств та організацій. Дано економічну характеристику нематеріальних активів підприємства. Визначено фактори підвищення ефективності механізму управління інтелектуальною власністю на промислових підприємствах та надано характеристику. Визначено основні функції системи управління інтелектуальною власністю на промисловому підприємстві та розкрито їх теоретико-методичний зміст. Формування та ефективний розвиток системи управління інтелектуальною власністю на підприємстві, залучення її об'єктів у господарський оборот відповідно до цих напрямів дозволить підприємству досягти цілого комплексу конкурентних переваг, які представлено як важливий елемент ефективності управління інтелектуальною власністю на промисловому підприємстві. Сформовано та обґрунтовано конкурентні переваги, які забезпечує підприємству використання об'єктів інтелектуальної власності та ефективне управління ними.*
Ключові слова: *інтелектуальна власність, механізм управління, ефективність, нематеріальні активи, фактори, конкурентоспроможність*

Maslak M., doctorant;
Pererva P., doct.econ.sci., professor, Tel: +38 (067) 9401681; e-mail: pgpererva@gmail.com. ORCID: http://orcid.org/0000-0002-6256-9329
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Kyrpychova Str., 2, Kharkiv, Ukraine, 61002

EFFICIENCY OF INTELLECTUAL PROPERTY MANAGEMENT IN AN INDUSTRIAL ENTERPRISE

Abstract. *The article is devoted to researching existing and developing new approaches to assessing the effectiveness of intellectual property management in the production and commercial activities of industrial enterprises. The proven need to increase the efficiency of intellectual property management at industrial enterprises stems from changes in the world economy and changes in the organization of modern business. On the basis of the proposed three-level intellectual property management system, the criteria for the effectiveness of the intellectual and innovative activities of enterprises and organizations have been defined and substantiated. The economic characteristics of the company's intangible assets are given. The factors of increasing the efficiency of the intellectual property management mechanism at industrial enterprises are determined and the characteristics are provided. The main functions of the intellectual property management system at the industrial enterprise are determined and their theoretical and methodological content is disclosed. The formation and effective development of the intellectual property management system at the enterprise, the involvement of its objects in economic turnover in accordance with these directions will allow the enterprise to achieve a whole set of competitive advantages, which are presented as an important element of the efficiency of intellectual property management at the industrial enterprise. The competitive advantages provided by the enterprise's use of intellectual property objects and their effective management have been formed and substantiated.*
Keywords: *intellectual property, management mechanism, efficiency, intangible assets, factors, competitiveness*

Постановка проблеми. Сучасна економіка, яка в своїй переважній більшості заснована на знаннях, передбачає отримання достатнього рівня конкурентоспроможності та достатніх для свого подальшого розвитку результатів виробничо-комерційної діяльності вже не змозі спиратися тільки

на існуючу виробничу структуру країни, вона не може отримувати необхідні ефекти та забезпечити собі істотні ринкові тільки за рахунок матеріальних і фінансових факторів. Для забезпечення умов сталого розвитку і постійного покращення своєї діяльності конче необхідно спиратися на інтелектуально-інноваційні напрямки розвитку, що передбачає наявність підвищеного інтересу до процесу інвестування та стимулювання процесів створення та використання інтелектуальної власності (ІВ).

Саме об'єкти ІВ служать джерелом ефективних інноваційних процесів, які в даний час охоплюють всю світову економіку. Постійний розвиток нових технологій є одним з пріоритетних напрямків розвитку економічних суб'єктів розвинених країн. Тому розробка, впровадження та використання ефективної системи управління ІВ на промисловому підприємстві в цей час є найбільш пріоритетною задачею.

Проблеми, пов'язані з управлінням інтелектуальними технологіями, змінилися, тому що світова економіка змінилася, а права ІВ стали більш помітними. Необхідність підвищення ефективності управління ІВ на промислових підприємствах випливає зі змін у світовій економіці та змін в організації сучасного бізнесу.

По-перше, проблеми, пов’язані з багатьма винаходами, зараз є очевидними. Сьогодні більшість інтелектуальних продуктів, особливо в сфері енергетики, електроніки, інформаційних технологій, мають безліч патентів, які причетні до цього. Кожен продукт не тільки створений на основі кількох патентів, але ці патенти, як правило, належать різним учасникам виробничої сфери. Це відображає кумулятивний характер інновацій у багатьох секторах економіки. Тому необхідні складні ліцензійні домовленості з метою легального виведення продукції на технологічний ринок.

По-друге, джерела винаходів більш розосереджені по країнам та регіонам. Це, з одного боку, ускладнює процес ліцензування, з другого - посилило контролю за дотриманням прав ІВ та розширення географічного охоплення інтелектуальної власності, оскільки економіки, які починають генерувати винаходи, переконуються, що їхні інтереси також полягають у створенні та забезпеченні прав ІВ, а не просто у вільному бізнесі з використанням розроблених інноваціях в іншому географічному місці.

По-третє, інтернет створив нові варіанти бізнес-моделі, які значною мірою залежать від ІВ. Інтернет також дозволив розповсюдження нових методів цифрового контенту (наприклад, музики) і скасував традиційні моделі збору за нього (наприклад, продаж касет, компакт-дисків і вінілових платівок). *По-четверте*, розширився набір технологій, які можуть претендувати на правову (патентну) охорону. Суди дозволили патентувати нові предмети (наприклад, бізнес-методи, синтетичну ДНК).

По-п'яте, збільшуються важливість та значущість технічних стандартів і поява платформних галузей (он-лайн систем) надають особливого значення

ІВ, особливо коли такі платформи і кількість користувачів ІВ велика.

Нарешті, *по-шосте,* ринок ІВ розширився. Різко зросли обсяги не тільки ліцензування, а і продаж активів ІВ. Ні в якому разі не існує ліквідного відкритого ринку для таких прав. Однак угоди на ринку ноу-хау та ІВ в останні роки почастішали.

Ці зміни у світовій економіці, як окремо, так і колективно, вимагають, щоб як інноваційні, так і імітаційні фірми надавали більшого значення ІВ та управлінню нею на підприємствах та в організаціях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літератури з економіки інтелектуальної власності дозволив виявити роботи, в яких показано наявність позитивної залежності між процесами управління інтелектуальною власністю на промислових підприємствах та підвищенням ефективності їх виробничо- комерційної діяльності та рівня конкурентоспроможності. В роботах багатьох дослідників, включаючи В.Вашкевич [4], Верес Шомоші М. [13], О.Витвицьку [7], А.Кирилова [6], Д.Коціскі [13], Т.Кобєлєву [1, 11, 16, 18], О.Маслак [19], С.Ковальчук [7], С.Нагі [12], Н.Ткачову [14] досліджується та доводиться важливість ІВ для підвищення вартості та успішності бізнесу. У дослідженнях В.Борзенко [1], Т.Гусаковської [17], С.Ілляшенко [19], Я.Лєбєдевої [5], О.Маслак [19] розкривається управління інтелектуальною власністю в забезпеченні стабільності фінансових результатів підприємства, що свідчить про ефективність її системи управління. Визначенню впливу ІВ на інноваційність бізнесу присвячені наукові дослідження таких авторів, як Верес Шомоші М. [13], О.Витвицької [7], А.Кирилова [6], Я.Лєбєдевої [5].

Незважаючи на значну кількість публікацій з проблематики управління інтелектуальним капіталом, залишається ряд питань, які вивчені недостатньо. Проведений аналіз економічної літератури показав, що останнім часом дедалі більше розвивається система конкуренції та отримання прибутку у галузях світової економіки, заснованих на знаннях, де інноваційні продукти з унікальними споживчими властивостями домінують над ринком і дозволяють отримувати додатковий прибуток. Результати існуючих досліджень свідчать про наявність тісного взаємозв'язку між управлінням інтелектуальною власністю і результатами діяльності промислового підприємства, в той же час український контекст в дослідженнях практичного управління інтелектуально-інноваційною діяльністю залишається практично невивченим. Більш того, в сучасній науковій літературі недостатньо вивчені міжгалузеві особливості значущості елементів ІВ в діяльності промислових підприємств і не виявлені відмінності в управлінні інтелектуальною власністю на підприємствах різних розмірів різних розмірів. Ефективне застосування ІВ у діяльності промислових підприємств ґрунтується на побудові відповідної сучасним вимогам систем управління інтелектуальною власністю та визначення її ефективності. В цих напрямках автори вбачають потенціал для проведення подальших досліджень.

Постановка завдання. Формування методичних підходів до економічної оцінки системи управління інтелектуальною власністю на промисловому підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині загальноприйнятого поняття управління інтелектуальною власністю не існує. У більшості наукових праць яскраво виражений функціональний підхід, в основу якого лягають основні стадії життєвого циклу об'єкта ІВ, що розглядають управління інтелектуальною власністю як систематизацію та аналіз використання об'єктів ІВ, виявлення серед них надлишкових та необхідних, визначення форм та методів їх правової охорони, визначення домінуючого об'єкта ІВ, здійснення його правової охорони та комерціалізації, а також припинення порушень виняткових прав.

Інтелектуальна власність стає одним із найважливіших інноваційних ресурсів, який забезпечує ефективне функціонування підприємств у ринкових умовах. Об'єкти ІВ можуть бути як основою виробництва інноваційної продукції, так і виступати як самостійний товар, що реалізується за ліцензійними договорами або договорами відступлення прав для отримання прибутку. На промисловому підприємстві основним завданням управління інтелектуальною власністю залишається збереження та примноження інтелектуального потенціалу, що є стратегічним ресурсом підприємства, а також досягнення економічної безпеки та нарощування конкурентоспроможності на основі задоволення потреб ринку в галузі охорони та комерціалізації ІВ [1, 4, 6]. З огляду на представляється досить важливою та актуальною задача систематизації факторів ефективного управління ІВ на промисловому підприємстві (табл. 1)

Таблиця 1 - Фактори підвищення ефективності механізму управління ІВ на промислових підприємствах

№№ пп	Найменування фактору	Характеристика
1	Спільність принципів організації	Єдність принципів у діяльності підсистем організації, визначення проблем управління, а також шляхів їх запобігання задля досягнення кінцевого результату
2	Порівняльна самостійність підсистем	Підсистеми зберігають певну самостійність і при цьому наділені низкою повноважень з метою досягнення своєчасності та адекватності прийняття рішень з питань управління ІВ та їх необхідного коригування.
3	Наявність механізму зворотного зв'язку між підсистемами	Взаємозв'язок відносин та коригування інформації, що виходить у ході процесу управління; засновані на механізмі прямих та зворотних зав’язків
4	Спрямованість підсистем на взаємодію	Досягнення ключової мети організації в галузі управління ІС можливе лише при зацікавленості всіх підсистем в обміні інформацією, постійній взаємодії та коригуванні дій

Джерело: розроблено авторами

Перелічені в табл.1 загальні умови, що сприяють ефективному взаємодії підсистем управління, в значній мірі забезпечують досягнення основних цілей промислового підприємства у сфері управління об’єктами ІВ. Причому вказане сприяння має місце не тільки в поточній діяльності підприємства, а і впливає на рівень його конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі.

Ефективність механізму управління ІВ на промисловому підприємстві забезпечується виконанням відповідних функцій, сутність яких потребує уточнення з метою ліквідації неоднозначного розподілу обов'язків, повноважень та відповідальності під час прийняття відповідних управлінських рішень [1, 5, 6, 9, 19]. Для вирішення цієї задачі пропонуємо використати комплексний підхід, який в певній мірі комбінує наявні класичні функції стратегічного менеджменту зі специфічними функціями управління ІВ (рис.1).

Рис. 1. Основні функції системи управління інтелектуальною власністю на промисловому підприємстві

Джерело: розроблено авторами

Виходячи з пропозицій, представлених на рис.1, є доцільним визначити зміст та задачі функцій управління ІВ на промисловому підприємстві:

- функція формування інноваційних цілей (планування), включає в себе процеси визначення, розробки та обґрунтування тактики та стратегії придбання або створення об'єктів ІВ. Ефективність реалізація даної функції проводиться на основі зіставлення інтелектуально-інноваційного потенціалу (максимальних можливостей використання ресурсів та можливостей підприємства) з фактичними результатами, досягнутими на підприємстві за рахунок використання об’єктів ІВ;

- організаційна функція, якав забезпечує виконання планових завдань та включає в себе процеси придбання або створення об'єктів ІВ, їх реєстрація, здійснення комплексної інвентаризації і, як кінцева задача, постановка на облік в якості нематеріального активу. Важливою складовою цієї функції є підбір відповідного персоналу для підприємства, який буде мати необхідні компетенції, знання і навички для виконання операцій зі створення, розробки та використання інтелектуальних технологій;

- розпорядча функція, включає в себе оцінювання максимальної вигоди та користі від володіння об'єктами ІВ на основі розробки обґрунтованих цін на ІВ та комерційної реалізації прав на них;

- функція координації, включає в себе процес певного узгодження діяльності всіх ланок діючої системи менеджменту, а також забезпечує зростання ефективності діяльності підприємства за рахунок досягнення успіхів при виконанні робіт з управління ІВ на всіх етапах її життєвого циклу;

- функція забезпечення правової охорони та правового захисту розроблених (придбаних) та комерційно значущих інтелектуально-інноваційних економічних та технічних рішень, з урахуванням наявності дієвої системи їх страхування;

- функція дослідження ринку (маркетингу) включає в себе вивчення попиту та пропозиції на об’єкти ІВ, потреб цільових споживачів інтелектуальної продукції підприємства, а також визначення основних розробників інтелектуальних технологій, які знаходяться в сферу комерційних інтересів даного підприємства;

- функція мотивації та стимулювання, включає в себе задачу спонукання співробітників до зацікавленості в результатах роботи, формує різного роду стимули для зростання ефективності інтелектуально-інноваційної діяльності співробітників підприємства, задіяних в сфері створення, охорони та комерціалізації (використання) об’єктів ІВ;

- функція патентних досліджень у сфері виробничо-комерційної діяльності підприємства та продукції, що воно виробляє;

- функція контролю, полягає в здійсненні перевірки ефективності процесу інтелектуальної діяльності, плану виконання створення (придбання) об’єктів ІВ та включає в себе задачі по виявленню відповідності результатів, отриманих від комерційного використання об'єктів ІВ бажаним (плановим) показникам, а також забезпечення можливості їх коригування відповідно цілей підприємства в сфері управління ІВ;

- функція моніторингу, передбачає створення замкнутого процесу системного періодичного обстеження діяльності підприємства в сфері управління ІВ.

Концептуальні положення щодо формування системи управління інтелектуальною власністю в найбільш спрощеному вигляді представлена на рис.1.

Рис. 1. Складові системи управління інтелектуальною власністю на промисловому підприємстві

Джерело: розроблено авторами

Усі методологічні проблеми, пов'язані з комерційним використанням ІВ, може бути поділені на [5, 17]:

а) регулювання відносин під час створення об'єктів ІВ для підприємства;

б) придбання та оплата прав на використання об'єктів ІВ, що створюються поза підприємством;

в) забезпечення охорони та правового захисту ІВ;

г) комерційне використання ІВ як нематеріальні активи (майна) підприємства;

д) фінансово-економічні аспекти використання ІВ, включаючи:

- підтвердження прав власності;
- інвентаризацію об'єктів ІВ;
- оцінку ІВ;
- бухгалтерський облік та аудит ІВ;
- оподаткування ІВ.

У кожній із зазначених груп проблем необхідна розробка адекватних ринковому механізму заходів (див. табл. 2).

Таблиця 2 - Заходи щодо забезпечення ефективного використання та надійного захисту ІВ

Група заходів	Зміст заходів
Правові заходи – як інструмент примусу	Захисту прав та інтересів авторів та правонаступників («патентна монополія») силою закону на основі відповідного покарання за несанкціоноване використання ОІВ
Економічні заходи як інструмент обґрунтування доцільності	Засновані на добровільному та свідомому виборі правил поведінки на базі економічної доцільності, застосування офіційних пільг та переваг щодо використання нових технологій.
Заходи перемовин – як елемент укладених угод	Засновані на розробці договорів та угод, вигідних для підприємства; на добровільному прийнятті договірних зобов'язань спільної діяльності та співпраці з партнерами з інноваційного бізнесу
Морально-етичні та комплаєнс заходи	Засновані на пропаганді принципів чесного бізнесу та громадського неприйняття несанкціонованого використання чужої інтелектуальної власності
Заходи по закріпленню ІВ в складі НМА підприємства	Засновані на основі документального оформлення, інвентаризації та оцінки та бухгалтерського обліку результатів інноваційної діяльності

Джерело: розроблено авторами

Ефективний розвиток системи управління інтелектуальною власністю на промисловому підприємстві та повноцінної реалізації зазначених на рис.1 функцій, передбачає наявність певного організаційного механізму, в основі якого лежатиме прийняття рішень щодо доцільності формування спеціалізованого відділу або залучення зовнішньої організації до управління

ІВ для підвищення якості реалізації зазначених функцій [6, 11, 18]. Формування та ефективний розвиток системи управління ІВ на підприємстві, залучення її об'єктів у господарський оборот відповідно до цих напрямів дозволить підприємству досягти цілого комплексу конкурентних переваг, які представлені у табл. 3.

Таблиця 3 - Конкурентні переваги, які забезпечує підприємству використання об'єктів інтелектуальної власності

Переваги, створення за рахунок об'єктів ІВ	Заходи, що спряють досягненню максимального економічного ефекту
Монополізм у виробництві продукції (наявність патенту на національному та міжнародному ринках)	- відсутність конкурентів надає можливості максимізації прибутку від реалізації своєї продукції та встановлення монопольно високої ціни на товари/послуги за високого ступеня новизни чи популярності торгової марки; - можливість отримання додаткового прибутку за рахунок продажу ліцензій та патентів, регулювання діяльності
Абсолютна новизна та винахідницький рівень, які гарантуються на рівні експертизи	– досягнення технологічних переваги над конкурентами; – висока конкурентоспроможність товарів (послуг) забезпечує високі обсяги їх продаж; – практична реалізація ефективної інноваційної політики;
Прискорений ріст рівня ділової репутації підприємства, іміджу, популярності його брендів	– капіталізація об'єкта ІВ в ділову репутацію та інтенсивне зростання ринкової вартості підприємства завдяки ІВ; – наявність високого попиту на інтелектуальний товар з популярною у споживачів торговою маркою; – формування привабливих умов для зовнішніх інвесторів.
Розвиток інноваційних форм підприємництва на основі ІВ: франчайзинг, виробнича кооперація на ліцензійній основі, спільні підприємства і таке ін.)	– створення широкої мережі конкурентоспроможних фірм за рахунок залученням коштів партнерів та відносно невисоких витрат патентовласника; – формування умов для ефективного впровадження нового товару на інші ринки за рахунок холдингових структур; – ефект на витратах, пов'язаних з виробництвом та продажами нових товарів, включаючи зниження витрат на рекламу; – наявність можливостей зростання статутного капіталу даного підприємства або новоствореного без виведення матеріальних та фінансових ресурсів з обороту;
Залучення об’єктів ІВ до структури нематеріальних активів підприємства та підвищення його ринкової вартості	– отримання додаткових ефектів за рахунок випуску цінних паперів (акцій, облігацій) та під час отримання кредиту, продажу підприємства тощо; – регулювання обсягів амортизаційних відрахувань та формування фондів для придбання нових об'єктів ІВ; – використання прав на об’єкти ІВ як засобів застави; – облік ринкової вартості об’єктів ІВ та її врахування при банкрутстві, ліквідації чи реорганізації підприємства.

Джерело: розроблено авторами

З даних табл.3 слідує, що стан промислового підприємства на цільовому ринку багато в чому залежить від ефективної реалізації наявних

конкурентних переваг підприємства, що суттєво відрізняють вироблену ним продукцію від конкурентів. Конкурентоспроможність промислового підприємства в більшій мірі забезпечується за рахунок виробництва конкурентоспроможної інтелектуальної продукції з унікальними споживчими характеристиками, створеної із використанням нових інтелектуальних технологій, що дозволяє підприємству забезпечити конкурентну перевагу над пропозиціями конкурентів. Хоча така умова і є необхідною, але вона не є достатньою, конче необхідно також врахувати вплив інших чинників, зокрема економічного та правового середовища, в якому функціонує дане підприємство. Тому дуже важливим є формування та розвиток системи правової охорони та захисту результатів інноваційної діяльності. Це дає підприємству можливості забезпечення вагомих переваг в наступних напрямках роботи: гарантії економічної безпеки підприємства; високої конкурентоспроможності продукції підприємства; блокування виведення ринку аналогічної продукції конкурентів; комерціалізації інтелектуально-інноваційних технологій; підвищення рівня ділової репутації; здійснення трансферу технологій у вигляді продаж технологій та ліцензійної діяльності; уникнення порушень виняткових прав підприємства; збільшення вартості власного капіталу при постановці інтелектуальної власності на бухгалтерський облік як нематеріальні активи; встановлення монопольних цін.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, в умовах сучасної конкурентної боротьби інтелектуальну власність можна розглядати як фактор економіко-правових переваг промислового підприємства. Для сучасного етапу розвитку національної економіки особлива увага має приділятися інноваціям, які забезпечують конкурентоспроможність вітчизняної наукомісткої продукції. Впровадження (комерціалізація) результатів інноваційної діяльності, реалізованих в інтелектуальних технологіях та розробках, сприятиме відродженню науково-технологічного потенціалу країни при виході на світовий ринок. При цьому забезпечення конкурентоспроможності спричиняє вимогу безперервного освоєння нових технологій та розробок, правова охорона яких сприяє подальшому ефективному інноваційному розвитку. На сьогоднішній день питання управління інтелектуальною власністю для створення стійких конкурентних переваг наукомістких підприємств не розкриті повною мірою та потребують додаткового вивчення.

Список використаної літератури:

1. Інтелектуальна власність: магістерський курс: підручник / П. Г. Перерва [та ін.]; ред.: П. Г. Перерва, В. І. Борзенко, Т. О. Кобєлєва; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків: Планета-Прінт, 2019. 1002 с.

2. Кобєлєва Т. О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи: монографія. Харків: Планета-Принт, 2020. 354 с. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748

3. Pererva P. G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobielieva T. A. Compliance program: tutorial. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.

4. Вашкевич В. П. Интеллектуальная собственность как фактор конкурентоспособности наукоемкого предприятия. *Решетневские чтения*. 2016. № 20.

5. Лебедева Я. О. Механизмы управления интеллектуальной собственностью наукоемких

предприятий в условиях открытых инноваций. *Вестник университета*. 2016. (4). С. 182-186.

6. Кириллов А. В. Международный опыт развития малого и среднего инновационного предпринимательства и возможности его применения в российской экономике. Москва : ГУУ, 2015. 170 с.

7. Кобєлєва Т. О., Витвицька О. Д., Перерва П. Г., Ковальчук С. В. Стратегічне управління розвитком підприємства на засадах інтелектуальної власності. *Вісник НТУ "ХПІ" (економічні науки): зб. наук. пр*. Харків : НТУ "ХПІ", 2022. № 1. С. 52-57. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/60492

8. Кобєлєва Т. О., Перерва П. Г. Формування системи економічної стійкості та комплаєнс захисту машинобудівного підприємства. *Економіка: реалії часу*. 2018. № 1 (35). С. 98-106. URL: https://economics.net.ua/files/archive/2018/No1/98.pdf

9. Перерва П. Г., Кобєлєва Т. О., Ткачова Н. П. Формування інноваційної та інвестиційної політики промислового підприємства на засадах збалансованої системи показників. *Вісник НТУ "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва*. Харків: НТУ "ХПІ", 2015. № 59 (1168). С. 96-100. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/20638

10. Перерва П. Г., Кобєлєва Т. О. Маркетингові підходи до моніторингу кон'юнктури товарного ринку промислового підприємства. *Екон. вісник НТУУ «КПІ»* : зб. наук. пр. Київ : НТУУ "КПІ", 2017. № 14. С. 468-477. URL: http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108749

11. Кобелева Т. А., Перерва П. Г. Коррупция как составляющая комплаенс-программы. *Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі*: зб. тез наук. робіт 2-ї Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, 28-30 листопада 2017 р. Кременчук, 2017. С. 135-139.

12. Перерва П. Г., Нагі С., Кобєлєва Т. О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності. *Вісник НТУ «ХПІ» (екон.науки):* зб. наук. пр. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. № 15 (1291). С. 89-94. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/36346

13. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobielieva T. O. Compliance risk in the enterprise. *Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард–2017":* тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.

14. Перерва П. Г., Кобєлєва Т. О, Ткачова Н. П. Збалансована система показників в інноваційно-інвестиційній політиці промислового підприємства. *ВісникНац. техн. ун- ту"ХПІ"* : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". –2015. –No 60 (1169). – С. 50-54.

15. Кобєлєва Т. О. Сутність та визначення комплаєнс-ризику. *Вісник НТУ "ХПІ":* зб. наук. пр. Екон.науки. Харків: НТУ "ХПІ", 2020. № 1 (3). С. 116-121.

16. Кобєлєва Т. О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи: монографія. Харків: ПланетаПринт, 2020. 354 с. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748

17. Гусаковська Т. О., Кобєлєва Т. О. Вплив розміру збитків від порушень прав інтелектуальної власності на процес ціноутворення. *Вісник НТУ "ХПІ"*: зб. наук. пр. «Технічний прогрес та ефективність виробництва». Харків: НТУ "ХПІ", 2014. № 64 (1106). С. 52-57.

18. Кобєлєва Т. О. Електротехнічна галузь України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ"* : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. Харків : НТУ "ХПІ". 2011. № 26. С. 34-43.

19. Перерва П., Маслак О., Кобєлєва Т., Кучинський В., Ілляшенко С. Ефективність інформаційних технологій в управлінні інтелектуальною власністю промислового підприємства. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*. 2021. (1). С. 53–58. https://doi.org/10.20998/2519- 4461.2021.1.53.

Referenses:

1. Intelektualna vlasnist: mahisters′kyy kurs: pidruchnyk [Intellectual property: master's course: textbook] / P. H. Pererva [ta in.]; red.: P. H. Pererva, V. I. Borzenko, T. O. Kobyelyeva ; Nats. tekhn. un-t «Kharkiv. politekhn. in-t». Kharkiv : Planeta-Print, 2019. 1002 s.

2. Kobyelyeva T. O. Komplayens-bezpeka promyslovoho pidpryyemstva: teoriya ta metody: monohrafiya [Compliance-safety of an industrial enterprise: theory and methods: monograph]. Kharkiv: Planeta-Prynt, 2020. 354 s. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI- Press/54748

3. Pererva P. G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobielieva T. A. Compliance program: tutorial. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.

4. Vashkevich V. P. Intellektualnaya sobstvennost kak faktor konkurentosposobnosti naukoemkogo predpriyatiya [Intellectual Property as a Factor of Competitiveness of a Science- Intensive Enterprise]. *Reshetnev Readings*, 2016, № 20.

5. Lebedeva Ya. O. Mekhanizmi upravleniya intellektualnoi sobstvennostyu naukoemkikh predpriyatii v usloviyakh otkritikh innovatsii. *Bulletin of the University*, 2016, (4), p. 182-186.

6. Kirillov A. V. Mezhdunarodnii opit razvitiya malogo i srednego innovatsionnogo predprinimatelstva i vozmozhnosti yego primeneniya v rossiiskoi ekonomike [International experience in the development of small and medium-sized innovative businesses and the possibility of its application in the Russian economy]. Moskva : GUU, 2015. 170 s.

7. Kobielieva T. O., Vytvytska O. D., Pererva P. G., Kovalchuk S. V. Stratehichne upravlinnia rozvytkom pidpryiemstva na zasadakh intelektualnoi vlasnosti [Strategic management of the development of the enterprise on the basis of intellectual property]. *Bulletin of NTU "KhPI"* (Economic Sciences): coll. of science pr. Kharkiv: NTU "KhPI", 2022. № 1. S. 52-57. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/60492

8. Kobielieva T. O., Pererva P. G. Formuvannia systemy ekonomichnoi stiikosti ta komplaiens zakhystu mashynobudivnoho pidpryiemstva [Formation of the system of economic stability and compliance of the protection of the machine-building enterprise]. *Economics: realities of time*. 2018. №1 (35). S. 98-106. URL: https://economics.net.ua/files/archive/2018/No1/98.pdf

9. Pererva P. G., Kobielieva T. O., Tkachova N. P. Formuvannia innovatsiinoi ta investytsiinoi polityky promyslovoho pidpryiemstva na zasadakh zbalansovanoi systemy pokaznykiv [Formation of the innovative and investment policy of an industrial enterprise on the basis of a balanced system of indicators]. *Bulletin of NTU "KhPI":* coll. of science pr. Topic. issue : Technical progress and production efficiency. Kharkiv: NTU "KhPI", 2015. № 59 (1168). S. 96-100. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/20638

10. Pererva P. H., Kobielieva T. O. Marketynhovi pidkhody do monitorynhu koniunktury tovarnoho rynku promyslovoho pidpryiemstva [Marketing approaches to monitoring the commodity market situation of an industrial enterprise]. *Ekon. gazetteer of NTUU "KPI":* coll. of science pr. Kyiv: NTUU "KPI", 2017. № 14. S. 468-477. URL: http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108749

11. Kobeleva T. A., Pererva P. G. Korruptsiya kak sostavlyayushchaya komplaens- programmi [Corruption as a component of the compliance program]. *Strategic prospects for the development of economic entities in an unstable economic environment*: sb. thesis of sciences. robit 2-ї All-Ukr. sci.-pract. Internet conf. from international I will participate, 28-30 leaf fall 2017 - Kremenchuk, 2017. S. 135-139.

12. Pererva P. G., Nahi S., Kobielieva T. O. Otsinka vplyvu innovatsiinoi, investytsiinoi ta marketynhovoi polityky pidpryiemstva na riven konkurentospromozhnosti [Assessment of the impact of innovative, investment and marketing policy of the enterprise on the level of competitiveness]. *Bulletin of the National Technical University "KhPI" (economic sciences):* coll. of science pr. Kharkiv: NTU "KhPI", 2018. № 15 (1291). S. 89-94. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/36346

13. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobielieva T. O. Compliance risk in the enterprise. *Strategiyi innovacijnogo rozvytku ekonomiky Ukrayiny: problemy, perspektyvy, efektyvnist "Forvard 2017*": tr. 8-yi Mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf. stud. ta molodyx vchenyx, 27 grudnya 2017. Kharkiv : NTU "KhPI", 2017. P. 54-57.

14. Pererva P. G., Kobyelyeva T. O., Tkachova N. P. Zbalansovana systema pokaznykiv v innovatsiynoinvestytsiyniy polititsi promyslovoho pidpryyemstva [Increasing the competitiveness of machine-building enterprises on the basis of synergistic benchmarking]. *Visnyk Nats. tekhn. un-tu "KHPI"* : zb. nauk. pr. Temat. vyp. : Tekhnichnyy prohres ta efektyvnist vyrobnytstva. Kharkiv : NTU "KHPI". 2015. 60 (1169). S. 50-54.

15. Kobielieva T. O. Sutnist ta vyznachennia komplaiens-ryzyku [The essence and definition of compliance risk]. *Bulletin of NTU "KhPI":* coll. of science Ave. of Economic Sciences. Kharkiv: NTU "KhPI", 2020. № 1 (3). S. 116-121.

16. Kobielieva T. O. Komplaiens-bezpeka promyslovoho pidpryiemstva: teoriia ta metody: monohrafiia [Compliance-safety of an industrial enterprise: theory and methods: monograph]. Kharkiv. PlanetaPrynt, 2020. 354 s. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI- Press/54748

17. Husakovska T. O., Kobielieva T. O. Vplyv rozmiru zbytkiv vid porushen prav intelektualnoi vlasnosti na protses tsinoutvorennia [The influence of the amount of damages from violations of intellectual property rights on the pricing process]. *Bulletin of NTU "KhPI":* coll. of science pr. "Technical progress and efficiency of production". Kharkiv: NTU "KhPI", 2014.. № 64 (1106). S. 52-57.

18. Kobielieva T. O. Elektrotekhnichna haluz Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku [The electrical engineering industry of Ukraine: current state and prospects for development]. *Visnyk Nats. technical "KhPI" University:* coll. of science pr. Topic. issue : Technical progress and production efficiency. Kharkiv: NTU "KhPI". 2011. № 26. S. 34-43.

19. Pererva P., Maslak O., Kobielieva T., Kuchynskyi V. & Illiashenko S. Efektyvnist informatsiinykh tekhnolohii v upravlinni intelektualnoiu vlasnistiu promyslovoho pidpryiemstva [The effectiveness of information technologies in the management of intellectual property of an industrial enterprise]. *Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" (economic sciences),* 2021, (1), p. 53–58. https://doi.org/10.20998/2519- 4461.2021.1.53

Надійшла до редакції 08.12.2022 р.